

Περίληψη Υπόμνηματος

Συστηματικές παραβιάσεις του κράτους δικαίου και του ενωσιακού κεκτημένου για το άσυλο στα ελληνικά χερσαία και θαλάσσια σύνορα

Ιούνιος 2022

Παραβίαση δικαστικών αποφάσεων

Η δικαστική προστασία αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα. Περιγραφές της ενάσκησής του με όρους όπως «χειραφέτηση των ευρωπαϊκών συστημάτων ασύλου και δικαιοσύνης» ή «οι ΜΚΟ επίσης προσφεύγουν στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου», αποτελούν επικίνδυνη παρέκκλιση από τις στοιχειώδεις αρχές του κράτους δικαίου που διέπουν την ΕΕ και τα κράτη μέλη της.

Επίσης, παρά την άσκηση του δικαιώματος ατομικής προσφυγής στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ), σε πολλές περιπτώσεις, οι ελληνικές αρχές έχουν προβεί σε παράνομη απέλαση ανθρώπων από την επικράτεια, κατά παράβαση ασφαλιστικών μέτρων που έχουν διαταχθεί από το Δικαστήριο. Σε άλλες περιπτώσεις, έχουν επαναπροωθήσει πρόσφυγες ενώ εκκρεμεί διαδικασία ασφαλιστικών μέτρων και απάντηση σε ερωτήματα του Δικαστηρίου. Μόνο σε τρεις από τις 13 σχετικές υποθέσεις ασφαλιστικών μέτρων που έχουν χορηγηθεί από το ΕΔΔΑ από τις 15 Μαρτίου 2022 μέχρι σήμερα έχουν γίνει διασώσεις των ενδιαφερομένων, και μάλιστα με σημαντικές καθυστερήσεις. Σε δύο περιπτώσεις, οι άνθρωποι διασώθηκαν μόνον αφότου είχαν επαναπροωθηθεί και αργότερα εισήλθαν εκ νέου στην Ελλάδα.

Υπενθυμίζουμε ότι το ΕΔΔΑ χορηγεί ασφαλιστικά μέτρα μόνο για την πρόληψη κινδύνου σοβαρής και ανεπανόρθωτης βλάβης και δεν «αντιδρά, φυσικά, ζητώντας έκτακτα μέτρα», όπως εσφαλμένα διαλαμβάνεται στην από 20 Ιουνίου 2022 επιστολή του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου.

Απαξίωση των ευρωπαϊκών και διεθνών οργάνων

«Ωτην Ελλάδα, οι επαναπροωθήσεις στα χερσαία και θαλάσσια σύνορα έχουν γίνει εκ των πραγμάτων γενικευμένη πολιτική», σύμφωνα με τον Ειδικό εισηγητή του ΟΗΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα των μεταναστών. Πληθώρα ευρωπαϊκών και διεθνών οργάνων επιβεβαιώνουν, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, τις ανησυχίες αυτές και καταγγέλλουν συστηματικές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων στα χερσαία και θαλάσσια σύνορα της χώρας. Μεταξύ αυτών η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, ο Διεθνής Οργανισμός για τη Μετανάστευση, η Επιτροπή του ΟΗΕ για τις Αναγκαστικές Εξαφανίσεις, η Επιτροπή του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού, το Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ, η Ομάδα Εργασίας του ΟΗΕ για την Αυθαίρετη Κράτηση, ο Ειδικός εισηγητής του ΟΗΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα των μεταναστών, η Ειδική εισηγήτρια του ΟΗΕ για τους υπερασπιστές ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η Επίτροπος Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων, ο Υπεύθυνος Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Frontex και το Υπουργείο Εξωτερικών των Ηνωμένων Πολιτειών.

Σε εθνικό, δε, επίπεδο, ο Συνήγορος του Πολίτη έχει ενημερώσει τη Βουλή σχετικά με τη διερεύνηση άνω των 50 καταγγελιών επαναπροωθήσεων, που αφορούν τουλάχιστον 10.000 ανθρώπους, ενώ η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) έχει συστήσει Μηχανισμό Καταγραφής Περιστατικών Άτυπων Αναγκαστικών

Επιστροφών, μέλη του οποίου αποτελούν οι οργανώσεις που συνυπογράφουν το παρόν.

Η κυβέρνηση καταβάλλει συνεχείς προσπάθειες απαξίωσης του έργου των επίσημων εποπτικών οργάνων σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Οι ως άνω περιγράφονται στην επιστολή του Υπουργείου ως «αντίπαλοί μας... πάντα έτοιμοι να σπείρουν διχασμό και να διαδώσουν ψέματα» ή ως «μηχανισμοί προπαγάνδας», κατά τρόπο που συνιστά ευθεία προσβολή του κράτους δικαίου και των διεθνών υποχρεώσεων της χώρας.

Απουσία αποτελεσματικού και ανεξάρτητου ελέγχου των παραβιάσεων στα σύνορα

Η Εθνική Αρχή Διαφάνειας (ΕΑΔ), στην οποία έχει ανατεθεί η διερεύνηση των καταγγελιών επαναπροωθήσεων, δεν πληροί τις προδιαγραφές του Συντάγματος για τις «ανεξάρτητες αρχές». Για αυτό, όπως επισημάνθηκε πρόσφατα από την Ειδική εισηγήτρια του ΟΗΕ για τους υπερασπιστές ανθρωπίνων δικαιωμάτων, «δεν είναι κατάλληλη για τη διεξαγωγή ανεξάρτητων διερευνήσεων της διαχείρισης της μετανάστευσης», αντίθετα με τα διαλαμβανόμενα στην επιστολή του Υπουργείου.

Η πρώτη έκθεση που δημοσιεύθηκε από την ΕΑΔ στις 10 Μαΐου 2022 επιβεβαιώνει τα παραπάνω, εφόσον η Αρχή δεν συνομίλησε με θύματα επαναπροωθήσεων, με εκπροσώπους των οργάνων του ΟΗΕ, με τον Συνήγορο του Πολίτη ή με την ΕΕΔΑ, ενώ εκ των 65 συνεντευξιαζόμενων οι 29 ήταν υπάλληλοι της Ελληνικής Αστυνομίας, του Λιμενικού Σώματος – ΕΛΑΚΤ και του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου. Στόχος, της έρευνας αποτέλεσε, δε, μεταξύ άλλων, η «αποτύπωση της άποψης των τοπικών κοινωνιών ως προς τον τρόπο διαχείρισης της παράτυπης μετανάστευσης» και «η άποψη της τοπικής κοινωνίας αναφορικά με ισχυρισμούς περί επαναπροωθήσεων».

Αυθαίρετη εφαρμογή της έννοιας της ασφαλούς τρίτης χώρας

Η Ελλάδα εμμένει στη συστηματική επίκληση της Τουρκίας ως ασφαλούς τρίτης χώρας σε βάρος των αιτούντων άσυλο, μολονότι είναι σαφές στις ευρωπαϊκές και ελληνικές αρχές ότι δεν διεξάγονται επιστροφές στην Τουρκία. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «... η Τουρκία έχει δηλώσει ότι δεν θα διεξαχθεί καμία επιχείρηση επιστροφών εάν δεν σταματήσουν οι καταγγελλόμενες επαναπροωθήσεις στα ελληνοτουρκικά σύνορα και δεν ανακαλέσει η Ελλάδα την απόφασή της περί χαρακτηρισμού της Τουρκίας ως Ασφαλούς Τρίτης Χώρας».

Η Επιτροπή έχει τονίσει επανειλημμένως ότι πρέπει να εξετάζονται στην ουσία τους οι αιτήσεις των ανθρώπων, η επανεισδοχή των οποίων στην Τουρκία είναι αδύνατη, μεταξύ άλλων λόγω της μονομερούς αναστολής συμφωνιών επανεισδοχής ή της παράλειψης της χώρας να απαντά σε αιτήματα επανεισδοχής. Ωστόσο, οι ελληνικές αρχές αρνούνται μέχρι σήμερα να συμμορφωθούν με τους κανόνες του ενωσιακού δικαίου.